

RECENSIE. ‘Misdaad en straf’ van Lazarus: Koortsdroom uit het land van Poetin ***



‘Misdaad en straf’ van Lazarus. — © Raymond Mallentjer

Terwijl Rusland werd uitgesloten van deelname aan het Eurovisiesongfestival door de invasie in Oekraïne, zoeken acht acteurs van Lazarus – onder wie Koen De Graeve en zijn vrouw Ariane Van Vliet – de Russische cultuur net op. Ze doken in de vuistdikke klassieker van Dostojevski *Misdaad en straf* voor een standvastige bewerking. Want er was een tijd dat de Russen het wel goed konden zeggen. “Onder een appelboom word je krankzinnig van verveling, hier in Sint-Petersburg word je krankzinnig van elkaar.”

Magali Degrande

Maandag 16 mei 2022 om 03:00



Meer dan 150 jaar oud is *Misdaad en straf* intussen, en nog steeds is het een boek dat niet in een boekenkast mag ontbreken. De arme, in zichzelf gekeerde en vereenzaamde Raskolnikov (rol voor Femke Stallaert) is gestopt met zijn studies rechten en heeft een plan: langsgaan bij een oude pandjesvrouw en haar het hoofd inslaan met een bijl. Hij rooft wat juwelen die ze in pacht heeft genomen en begraaft ze. In de voorstelling wordt de moord – die uiteindelijk een dubbele moord wordt, niets verloopt altijd volledig volgens plan – verbeeld als een bom: felrode schijnwerpers, en alle acteurs die op een rij staan en een instrument of voorwerp vastgrijpen om samen ontzettend veel lawaai te maken. Ook in de roman moeten de eerste lezers ervan compleet uit de lucht gevallen zijn: al op pagina 83 weet je al welk drama er zich voltrekt, iets wat andere schrijvers waarschijnlijk voor het laatst hadden gehouden. Maar misschien was het wel net die onverwachte twist die de roman heeft laten uitgroeien tot de klassieker die hij nu is.

Geen genialen

Als het geen whodunit is, waar gaat het dan wel om? Of Raskolnikov gestraft zal worden voor wat hij gedaan heeft, dus. En of er een moment komt waarop hij zich vervuld zal voelen van spijt. Ook de antwoorden op die vragen zijn inmiddels geen geheim meer: Raskolnikov kent geen schuld. Net daarom moesten we af van de oorspronkelijk vertaalde – en iets te katholieke – Nederlandse titel 'Schuld en boete'. De enige die dat doorheeft, maar die helaas niets kan doen bij gebrek aan bewijs, is de geslepen agent Porfiri, een heerlijke rol voor Günther Lesage als bijna karikaturale detective met lange jas en dampsigaret. Hij heeft immers weet van een artikel dat Raskolnikov ooit publiceerde en waaruit blijkt dat hij gelooft in een tweedeling van de mensheid: middelmatigen en genialen. En als je maar geniaal genoeg bent, kom je altijd weg met wat bloedvergieten.

Dostojevski's roman laat zich niet gemakkelijk bewerken. Alles draait om Raskolnikov zelf en je leert hem in het boek helemaal van binnenuit kennen via rillerige koortsdromen. Dat maakt het een kluit om al die donkere gedachten te veruitwendigen naar een setting met personages. Lazarus slaagt er bij momenten goed in om dat te doen. Op andere momenten laten ze de aandacht verslappen en moeten we toegeven dat ze, als er al een tweedeling bestaat, niet tot de genialen der mensheid behoren die het gevoel van complete krankzinnigheid uit Dostojevski's roman honderd procent tot leven kunnen wekken.

Vrouwen als dragende kracht

Publiekslieveling Koen De Graeve blijkt wel een heel kleine rol te hebben als de stad Sint-Petersburg zelf. Lesage, Joris Van Den Brande (als verwaande toekomstige van Raskolnikovs zus Doenja) en Pieter Genard (als Russische rokkenjager) doen hun best en onttrekken iedere keer als ze opkomen een glimlach aan het publiek. Of in het geval van Genard: lichte walging. Maar al bij al zijn hun passages vrij kort en verwaarloosbaar. Lazarus heeft er duidelijk voor gekozen om – en die keuze weten we

te appreciëren – het stuk te laten dragen door de vrouwen. Zeker door de hoofdrol aan de jonge Femke Stallaert te geven, die haar strepen onder andere verdiende bij het Mechelse jeugdtheater De Maan als actrice én als deel van de artistieke kern. Naast haar staan een schitterende Ariane Van Vliet als Raskonikovs niet-begrijpende moeder Poelcheria en nieuw gezicht Patricia Kargbo als zijn zus Doenja.

Al bij al is dit een zeer degelijke bewerking, glashelder en trouw aan de roman. "Als je maar lang genoeg kijkt, wordt alles doorzichtig", klinkt het op een bepaald moment in het stuk. Lazarus heeft er inderdaad lang naar gekeken, en dat voel je. Ze hebben met z'n allen gretig hun tanden in deze Dostojevski gezet en de roman goed doorzien, maar net omdat ze het boek volledig wilden vatten, is er weinig ruimte voor verrassingen. We misten wat koortserigheid, gingen niet zweten van deze bewerking, maar werden anderzijds wel blij van de middelmatigheid ervan. Extremen zijn altijd gevaarlijk.

'Misdaad en straf' gaat nog op tournee tot en met 7 juni. Tickets en info:
www.arsenaallazarus.be

